

Alina LUPȘE

Lumina soarelui din vis

Mirela
Roznoveanu
"Platonie"

"Etern-Femininul
Ne trage în sus" (Goethe)

"În artă, cel talentat are datoria morală să se afirme", spune unul dintre personajele masculine ale romanului "Platonie". Aceasta pare a fi marea temă careia i se subordonează altele, toate încercând să scoată în evidență destinul excepțional al unei femei puternice, prinsă între datoria de femeie și artist liric.

Prinț'o tehnică romanescă ce are la bază discontinuitatea, fragmentarismul, autoarea romanului reface traseul sinuos al vieții Platoniei, femeia ce încearcă să-și găsească identitatea, marile momente ale evoluției personalității sale fiind determinate de întâlnirea cu bărbați care au reușit să-i scoată la suprafață o anumită latură a feminității. Autoarea urmărește oglindirea evoluției profunde a unui caracter, văzută prin cea a iubirilor sale, arătând continuitatea acestui caracter de-a lungul schimbărilor sale. Platonie este personajul care concentrează razele unei vitalități în evoluție. Drumul Platoniei spre descoperirea și înțelegerea de sine se sfârșește în momentul în care își dă seama că "fiecare din bărbații pe

care îi iubise fusese într'un fel perechea perfectă a unei anumite Platonii. Și că ei nu putuseră iubi fiecare decât pe o Platonie. Nu pe toate" (p. 147). "Eu sunt mai mulți oameni într'un singur înveliș", spune personajul într'un moment de bilanț al propriei vieți, când "văzu în sinea ei pe toate acele Platonii care o compuneau. Pe Platonie lui Nelu, eleva naivă, a lui Matei - adolescenta neliniștită, pe Platonie lui Jean - femeia slabă cerșind ocrotire, pe aceea a lui Adrian - dorind trăirea intensă intelectuală, sau pe a lui Octav - cântăreața care nu se regăsește, și pe Platonie lui Virgil - soția, gospodina, fiecare din ei fiind perechea perfectă a unei Platonii, a unei anumite Platonii; o mai văzu apoi pe Platonie care a născut trei copii - mămica Platonie, pe Platonie care cântase în cor sau pe aceea care suferise în singurătate" (p. 191).

Singurul personaj masculin care întuiește esența Platoniei, forța sa interioară, puterea spirituală pur feminină, este Marian Moga, ultimul iubit al Platoniei. Acesta, în vizită la Matei, la Cluj, vizionând o casetă video cu un spectacol "Carmen" al Platoniei, observă consubstanțialitatea dintre Platonie, feme-

ie, și Carmen, personajul liric dramatic.: "Tânăra se metamorfozase, era iarăși cu totul alta. De la primelile sunete, o siguranță amestecată cu neliniștea începu să stăpânească ființa pe scenă. Îi trebu un timp să înțeleagă dacă e neliniștea ei sau neliniștea personajului interpretat" (p.23-24). Este momentul în care Marian se lasă invadat de farmecul Platoniei, farmec dat de "aerul difuz de inteligentă, semeție și chiar orgoliu, notele unei personalități puternice". Căutările îl vor îndrepta spre idealul numit Platonie, căreia îi va mărturisii în final: "Eu le vreau pe toate platoniiile deodată... pe cele pe care le știu și pe cele pe care poate că Dumnezeu mă va ajuta să le descopăr" (p. 170). Simultaneitatea sufletelor "platonice" nu este altceva decât "o nouă formă de putere". Marian este sufletul-pereche al Platoniei, de unde ușurința cu care el se substituie celorlalți iubii. Citind scrisorile date de Matei, are impresia de a le fi scris el însuși: "Marian intră fără să vrea în pielea nerăbdătorului Matei... îi era dor de ea, un dor concret de buzele, gâtul, umerii, părul ei, de glasul ei pe care Matei îl compara cu glasul celui mai minunat violoncel Amati" (p.76).

Salvarea Platoniei, declanșarea procesului de "trezire" a personajului, de salvare a artistului din Platonie, începe odată cu amintirea primului iubit din adolescență.

Începutul romanului este semnificativ în acest sens. Romanul debutează cu scena trezirii Platoniei, într'o dimineață senină, trezire pro-

vocată de lumina soarelui din vis, "inundând-o cu o mare spaimă și fericire. Ce putea fi?... Ceva ca o fereastră se deschisese în sufletul ei, înviind gânduri, cuvinte, gesturi, imagini îngropate... Iubitul ei, mort de mult, părea că vine după o îndelungată călătorie pentru a-și cere drepturile. Ce drepturi?" (p.7).

Odată declanșat acest proces salvator al trezirii spirituale, Platonie decide să-și dedice întreaga forță creării personajului de operă lirică Carmen: "Blestemata Carmen o ademenise din nou, o momise să iasă din Platonie burgheză pentru a reintra în Platonie de altădată, care trebuia - oare de ce? - să cânte" (p. 119). Repetițiile pe care le purtase altădată cu Octav, iubitul ei artist (întrerupte de plecarea acestuia în Occident, pentru a se realiza profesional) o vor "hrăni" pe Platonie în reușita noului rol.

Va exista o consubstanțialitate, un transfer de personalitate dinspre Carmen spre Platonie: aceeași producție, farmec, forță și orgoliu la ambele personaje. Platonie - Carmen concentrează în ea atributele unui mod special de feminitate, atribute decelate de Ortega y Gasset în studiul "Meditații despre creolă" din vol. "Studii despre iubire". Factorul decisiv al acestui mod de a fi femeie ar consta în excepționalul personajului, căruia i se subordonează vehemența (dorința de viață ascunsă, ca un tremur emoționant și emoționat al apei de izvor), spontanietatea (în gradul ei maxim, autentic) "instalată în cea

Lumina soarelui din vis

(umare)

mai normală normalitate, e... altceva decât normalul, decât convenționalul" (p. 156) grația întregii ființe, ceea ce-i dă: "capacitatea de a crea, pe deasupra vieții inevitabile, jocul vieții" și, în final, calitatea moliciunii, talent prin care-i seduce pe bărbați. Aceasta din urmă o va domina pe Platonia la reprezentarea de premieră cu spectacolul "Carmen" din finalul romanului. Toate aceste atribute sunt intuite de către Marian vizionând caseta video cu spectacolul "Carmen". Atunci Marian se îndrăgostește (nu în sensul obișnuit dat termenului de "îndrăgostire") simțindu-se fermecat de ceea ce era perfecțiune (numele de "Platonia" explicându-se astfel prin teoria platoniciană a iubirii) în personalitatea Platoniei. Întreaga lui dragoste pentru Platonia devine o pornire irezistibilă (pare narcotizat, obsedat de figura Platoniei) de a-și

dizolva personalitatea în personalitatea ei și de a o absorbi pe cea a ființei iubite prin individualitatea sa. Este exact ceea ce n'au reușit să facă ceilalți bărbați din viața Platoniei, căci geniul ei le-a umbrat personalitatea, iar din incapacitatea de a se ridica la nivelul măreției, purității și dăruirii ei totale și-au construit un "sistem" de autoapărare respingând iubirea ei, tocmai "din prea multă dragoste": cred că iubirea noastră a fost nefirească, iar zeii ne-au pedepsit pentru asta despărțindu-ne" (p.192); "rataseră iubirea din prea multă iubire, dintr'o atracție nimicitoare" (p. 180).

Aluziile livrești și mitologice nu lipsesc în acest sens din roman, autoarea oferind, la vedere, cheile de descifrare a semnificațiilor. Dragostea devine, în roman, un concept, esența ei este aceeași de la începuturile ei ancestrale. Adrian, fostul iubit al Platoniei, o va transforma pe aceasta în personaj de roman, în "Întoarcerea la Tule" și în opera "Ondine". Carmen - Platonia este un avatar al lui Calliorhoe-Auristelia-Sigismunda, care-și blestemau frumusețea, talentul și inteligența care au dus la pierderea dragostei. Destinul lor era "să atragă și apoi să alunge" (p. 115), același

fatalism le-a urmărit pe toate femeile din familia Platoniei.

Tehnica romanescă este una care stărnește plăcerea lecturii și o menține, îndemnând mereu la relectură, la întoarcerea paginilor în urmă, pentru a lega semnificațiile. Textul romanesc posedă o memorie a sa. Se împletesc două planuri narrative: cel al Platoniei, care rememorează, halucinantă, iubirile ei de tinerețe, și cel al lui Marian, care consemnează, întâlnindu-i pe bărbații Platoniei, efectele dezastruoase asupra acestora ale incapacității lor de a-și asuma iubirea perfectă. Astfel, Adrian, Matei și Jean sunt priviți din unghiuri diferite, portretele lor oglindindu-se unul în celălalt. Intersecția dintre real și imaginar se suprapune peste cea dintre trecut și prezent. Trecutul, devenit imaginar, revine în prezent și capătă sens numai din perspectiva prezentului, investindu-l astfel cu valoare de adevăr real, autentic.

Întreaga biografie a Platoniei este integrată într'o realitate istorică și politică, perioada totalitară a deceniului opt, imixtiunea politicului în destinul personajelor punându-și pecetea pe destinul lor. Adrian și Octav vor fugi din țară pentru a se realiza profesional în Occident, iar Marian va fi arestat de Securitate

tocmai cu ocazia premierei "Carmen", pentru a fi scos în afara graniței liste cu numele unor victime ale represiunii comuniste. Platonia însăși va suporta presiuni din partea Securității și va fi dată afară de la teatru. Asupra destinului ei se vor răsfrânge toate "erorile" politice ale iubitorilor ei. Subtil, autoarea romanului redă întregul tablou al epocii, o imagine a societății românești, a condiției intelectualului, chiar delator câteodată. Fără a fi un roman politic, "Platonia", ca de altfel și "Timpul celor aleși", oferă o imagine reală a situației politice din România deceniului opt.

Scrisorile lui Matei (poate cele mai lirice, sensibile și romantice din întreaga literatură contemporană), alături de paginile de jurnal din studenție ale Platoniei vin să dea un plus de savoare lecturii. Aceste pagini, ele însele mostre de literatură autentică, vor să ne spună că "arta se împlinește numai prin dăruirea iubirii" (p. 82).

Alina LUPȘE